

Óraterv (14-16 év)

Az óra címe: Álhírek felismerése

Az óra célja: A gyerekek tudatos és kritikus tartalomfogyasztásának segítése, a megtévesztő hírek releváns típusainak felismerése

Korosztály: 14-16 év

Tanulói tevékenység – munkaforma	Idő	Tanári tevékenység – rögzítésre kerülő ismeretek	Megjegyzések
<p>Az óra megtartásához internetkapcsolat szükséges, vagy az 1. sz. mellékletben található cikkek, a 2. sz. mellékletben található képek és a hozzájuk tartozó szövegek, illetve a <i>02_mik azok az alhirek</i> és a <i>03_igy ellenorizd egy cikk</i> című infografikák nyomtatása minden csoportnak, vagy ezek kivetítése.</p> <p>Lila, dőlt szöveggel a lehetséges tanári közlések szerepelnek, szögletes zárójelben a gyerekektől várható, az óra céljának elérését segítő válaszok.</p> <p>A táblaképhez a 3. sz. melléklet nyújt segítséget.</p> <p>Az órán a gyerekek kiscsoportokban dolgoznak. A terem átrendezését, a gyerekek csoportokba sorolását érdemes már az óra előtt megtenni.</p>			
<p>Az óra bevezetése Frontális megbeszélés</p>	<p>2 perc</p>	<p>Az óra bevezetése, kvízzjáték.</p> <p><i>Az órát rögtön egy rövid kvízzel kezdjük.</i></p> <p><i>Megnézünk egy rövid hírt és hozzá egy képet, döntsétek el, hogy igaz-e a hír, vagy valódi-e a fotó. Lehet, hogy minden hamis lesz, lehet, hogy minden igaz, és lehet, hogy valaminek csak a fele lesz az.</i></p> <p><i>Nézzük az első képet és a hozzá tartozó hírt.</i></p> <p><i>“Ezt a képet Arnold Schwarzenegger posztolta, azzal a felkiáltással, ‘hogy megváltoztak az idő’k’. Arról van szó, hogy mikor Kalifornia kormányzója volt, egy hotel azt mondta neki, ide bármikor jöhet, mindig lesz egy szoba számára. Úgy tűnik, azt elfelejtették hozzátenni, hogy az ajánlat csak befolyásos kormányzóként érvényes. Szóval Arnold fogott egy hálósáskot és leheveredett a szobra alá, hogy mindenkit emlékeztessen – nem maradsz örökké az, akinek most érzed magad.”</i></p> <p><i>Igaz vagy hamis?</i></p> <p>[Igaz, hamis, a kép igazi stb.]</p> <p><i>A kép valódi, de a szöveg hamis.</i></p> <p><i>A következő:</i></p> <p><i>Szöveg: A fotó Torrero Alvaro Munera összeomlását mutatja, amikor t az utolsó viadala közepén ráébredt az állat elleni igazságtalanságra. Attól a naptól kezdve a bikaviadalok ellenzője lett.</i></p>	<p>A cél a figyelemfelkeltés, ráhangolódás az órára</p> <p>Vetítsük ki a képet és olvassuk fel a hozzá tartozó állítást, hírt.</p> <p>2. számú melléklet és az ott linkelt példák használata</p>

		<p><i>Igaz vagy hamis?</i></p> <p>[Igaz, hamis, a kép igazi stb.]</p> <p><i>A hír igaz, de a kép hozzá hamis.</i></p> <p><i>Következő feladvány:</i> <i>Világháborús bombához riasztotta a rendőrséget egy német férfi, de a félelmetes tárgyról kiderült, hogy csak egy nagyra nőtt cukkini.</i></p> <p>[Igaz, hamis, a kép igazi stb.]</p> <p><i>A kép és a hír is igaz.</i></p> <p><i>Ha kíváncsiak vagytok, hogy a hamis képek és hírek esetében mi volt a valóság, akkor az urbanlegends.hu oldalon magyar nyelven tudtok tájékozódni sok ilyen esetről, angolul pedig a snopes.com-on.</i></p> <p><i>Igen, valóban ez volt a hamis hír, hogy nevezzük általában azokat a híreket, amik nem igazak?</i> [Fake news, álhír]</p>	<p>Három példa valószínűleg elég a bevezetéshez. A 3. sz. melléklet még több példát tartalmaz, hogy ezeket is lehessen cserélni.</p> <p>A pedagógus felfedi a képeknél, szövegeknél, mi a valós információ. Egyetlen példaként vett álhír se maradjon magyarázat nélkül.</p>
Frontális megbeszélés	2 perc	<p>Szükséges alapismeretek felelevenítése, megbeszélése</p> <p><i>Biztos vagyok benne, hogy rengeteg ilyen hírrel találkoztatok már, és ezen az órán ezzel foglalkozunk majd mi is. Ám ahhoz, hogy tudjuk, mi az az álhír, tudnunk kell, mi a hír.</i></p> <p><i>Egyáltalán, mi a hír? Mitől hír a hír?</i></p> <p>[Közöl valamit, információt ad át, tájékoztat. Attól hír, hogy objektív, tárgyilagos, nem tartalmaz véleményt.]</p> <p><i>Igen, a hír feladata, hogy tájékoztasson, és nem tartalmaz saját véleményt.</i></p> <p><i>Milyen kérdésekre válaszol a hír?</i></p>	<p>A cél: A hírről tanultak átisméltése, vagy ha még nem vették, akkor a szükséges minimális ismeret megalapozása. Ezzel bevezetjük a témánkat, és megfelelő referenciapontot biztosítunk a diákoknak az álhírek felismeréséhez.</p>

		<p>[Kivel? Mikor? Hol? stb.]</p> <p><i>Azt szokták mondani, hogy a hír az 5w+1h kérdésekre válaszol, ez vajon mit jelent?</i></p> <p>[Az angol kérdésekből ered Who? What? When? Where? Why? + How?]</p> <p><i>Egy hír akarhat minket közvetlenül befolyásolni?</i> [közvetlenül nem]</p> <p><i>Mégis hatással vannak ránk a hírek. Gondoljatok bele, ha arról szól a hír, hogy jövő hónaptól a csoki tízszer többbe kerül, mit fogtok csinálni?</i> [Még gyorsan veszünk csokit, amíg olcsó, vagyis döntésünket a hírre alapozzuk, megijedünk, gyorsan cselekszünk]</p> <p><i>Igen, tehát a felbukkanó hírek napirendre hoznak egy-egy témát, amivel foglalkozunk, amiről véleményt alkotunk.</i> <i>Azért is veszélyesek az álhírek, mert alkothatunk akár szélsőséges véleményeket is olyan információkra alapozva, amelyek valójában nem is igazak.</i></p>	
Minden csoport kap egy hírt nyomtatva, vagy egy linket, amin megtalálja a csoportjának szánt hírt.	3 perc	<p>A hírek kiosztása a csapatoknak</p> <p><i>Most az előre megbeszélt 5 csoportban fogunk dolgozni. Minden csapat kap egy hírt, ezt olvassátok el, vizsgáljátok meg.</i></p>	Kiosztjuk a csoportoknak a hírekből készült nyomtatott anyagot, vagy okostelefonnal és megnézhetik a linkeket, ha erre van lehetőségük. (1. sz. melléklet)
Csoportmunka	5 perc	<p>A csapatok feldolgozzák, megvizsgálják a híreket a kiosztott/kivetített infografika tükrében</p> <p><i>Megismertétek a hírt, most mindenki kap egy infografikát, ahol az álhír különböző típusaival találkozhattok. Aki úgy gondolja, hogy álhírt kapott, az sorolja be, melyik kategóriába tartozik, és keressétek meg a szövegben, hogy miért. Milyen mondatok, szavak vagy stílus miatt választottátok az adott kategóriát?</i> <i>Aki úgy gondolja, hogy igaz hírrel van dolga, indokolja meg miről ismerszik meg a hír valóságága?</i> <i>A feladatra 5 perctek van.</i></p>	Érdeemes a táblára előre felvázolni egy egyszerű táblázatot az álhírek típusaival, míg a gyerekek dolgoznak. Táblakép (3. sz. melléklet táblakép)
Frontális megbeszélés.	7 perc	Az eredmények megbeszélése	A diákok röviden összefoglalják, hogy miről szólt a

		<p><i>A csoportokból valaki röviden mutassa be, milyen hírt kapott, és ha az álhír volt, hová sorolta be. A címet írja be a táblán a megfelelő kategóriába.</i></p> <p><i>A tanár összefoglalóan ráerősíthet a kategóriákra, azokra a szempontokra, amik az infografikában is benne vannak.</i></p> <p><i>Voltak olyan esetek, amiket nehezen döntöttetek el?/ Láthattátok, hogy volt olyan eset, amikor egy cikket nem csak egy részhez írt volna be.</i></p> <p><i>A kínált példák egyértelműen beoszthatók a kategóriákban, de természetesen teljesen nem lehet őket egymástól elszigetelni. Az elfogult híreket gyakran propagandaként azonosítjuk, az áltudomány gyakran társul az összeesküvéselméletekkel, a téves információk kattintásvadász címeikkel terjednek, ezeket a hasonlóságokat és kapcsolódásokat is érdemes észrevenni.</i></p>	<p>hírük és miért sorolták be valamelyik kategóriába.</p> <p>Mindegyik csoport beszámolója után leplezzük le a hírt és fűzzünk hozzá egy rövid magyarázatot, ebben segít az <i>1. sz. melléklet</i>.</p> <p>Egy cikk akár több kategóriába is beleférhet, ezeket el kell fogadni helyes megoldásnak. Amennyiben a cikket nem az <i>1. sz. melléklet</i>ben vázolt kategóriához sorolta be egy csoport, akkor irányítsuk a beszélgetést úgy, hogy a cím a megfelelő kategóriába is bekerüljön.</p> <p>Amennyiben valaki igaznak találná az egyik cikk tartalmát érdemes megkérdezni, hogy miből gondolja a csapat ezt. Ha ezek után is ragaszkodnak a cikk valóságához vagy nem tudják indokolni azt, akkor közösen vizsgálja meg az osztály az adott hírt és döntsön.</p>
Csoportmunka	3 perc	<p><i>Sikerült megtalálnotok az összes álhírt! Nagyon éleslátóan felismerte minden csapat, hogy a nála lévő hír nem igaz.</i></p> <p><i>Kicsit boncolgassuk még ezt a dolgot.</i></p> <p><i>A következő a helyzet:</i></p> <p><i>A nagyszületek nem igazán jártasok az internet világában, de regisztrálnak Facebookra és találkoznak ezekkel a hírekkel. Bőszén megosztják a falukon és néha még neked is küldenek egy-egy linket. Magyarazzátok el nekik, hogy miért álhírrrel van dolguk, és ami még fontosabb, hogy mi a motivációja az álhír készítőinek, miért akarnak embereket becsapni.</i></p> <p><i>Ehhez segítséget találtok az infografikán.</i></p> <p><i>Valamint szedjétek össze pár szempontot, ha találkoznak egy-egy cikkel, milyen szempontokat kell figyelembe venniük.</i></p> <p><i>Erre van 3 perctek.</i></p>	<p>Kivesszük a diákokat az áldozatszeréből, nem azt mondjuk, hogy őket lehet befolyásolni, hanem arra kérjük őket, hogy egy veszélyeztetett csoportnak segítsenek.</p>
Közös megbeszélés	10 perc	<p>A csapatok elmondják, hogy mivel győznék meg a nagyszülőket, és mik azok a motivációk, amik megbújnak az álhírek mögött, valamint összeszedjük azokat a szempontokat, amik segíthetnek egy cikk</p>	<p>A tanár csak összefoglalja, megerősíti a kategóriákat.</p>

	<p>leleplezésében.</p> <p>A következő gondolatok megerősítésként, összefoglalásként hangozhatnak el a tanártól.</p> <p>Bevételszerzés (pénz)</p> <p><i>1. A cél, hogy többen vegyék a lapjukat, kattintsanak a cikkükre, nézzék a csatornájukat, így szenzációs híreket közölnek, melyek hitelessége kétségsbe vonható és/vagy olyan clickbait (kattintásvadász) címeket adnak, melyek elferdítik, meghamisítják a cikk tartalmát, sőt a valóságot. Hiszen ha sokan olvassák, nézik az adott médiumot, az drágábban tudja eladni a reklámfelületét, így növeli a bevételét.</i></p> <p><i>2. Vállalatok hírneke, hiteles információnak álcázzák a saját, kellően elfogult reklámjukat (közleményeiket).</i></p> <p>Politika</p> <p><i>Ebben az esetben a cél az emberek befolyásolása (akár arról szól az álhír, hogy milyen jól alakulnak a dolgok, akár arról, hogy milyen szörnyűségek történnek), mert így politikai hasznot, szimpatizánsokat, szavazókat lehet szerezni.</i></p> <p>Érzelmek</p> <p><i>Erős félelmeinkre, vágyainkra játszanak rá. Bonyolult kérdésekre vonzó, egyszerű válaszokat adnak. Az elfogadott tényeket is relativizálják. Sok esetben jószándékból (és nem félrevezetési célból) terjesztik, mert nem néztek alaposan utána a szöveg valóságtartalmának.</i></p> <p>Aktivizmus</p> <p><i>1. A cél szentesíti az eszközt elv alapján egy érdekcsoport számára fontos ügyet akarnak segíteni, előmozdítani hamis információk szándékos terjesztésével.</i></p>	
--	--	--

		<p>2. <i>A humor eszközével fel akarják hívni a figyelmet az álhírekre, görbe tükröt állítani az emberi hiszékenységnek.</i></p> <p>Poén</p> <p>1. <i>A humor eszközével fel akarják hívni a figyelmet az álhírekre, görbe tükröt állítani az emberi hiszékenységnek.</i></p> <p>2. <i>Viccből minél több embert át akarnak verni, vagy egy kis csoportnak szóló, jól sikerült poén terjed el villámgyorsan az interneten.</i></p>	
Közös megbeszélés	5 perc	<p>Átbeszéljük a szempontokat, amik az ellenőrzés szempontjai lehetnek.</p> <p><i>Szedjük össze milyen szempontokat találtatok egy cikk ellenőrzésére!</i></p>	
Közös megbeszélés	3 perc	<p>Kivetítjük a „Hogyan ellenőrizheted egy cikk hitelességét” című infografikát és átbeszéljük az itt látható szempontokat, pozitív visszacsatolást adunk a már megtalált szempontoknak.</p> <p><i>Mik azok, amiket ti is felsoroltatok? Mi az, amit nem találtatok meg?</i></p> <p><i>Ha ti is ezek tükrében vizsgáljátok majd a cikkeket, amiket olvastok, akkor ki fogjátok szűrni az álhíreket, és azokat a médiaszövegeket, amik befolyásolni szeretnétek titeket.</i></p>	A 03_igy ellenorizd egy cikk infografika kivetítése, kiosztása.
Közös megbeszélés	5 perc	<p>Összefoglalás</p> <p><i>Hol találkozhatunk álhírekkel? [Internet, tv, rádió, sajtó...]</i></p> <p><i>Minden médiumban felbukkanhatnak álhírek.</i></p> <p><i>Milyen típusai vannak az álhíreknek?</i></p> <p>[Kamuhírek Elfogult tartalmak Propaganda Áltudományos hírek Összeesküvés-elméletek Szatíra Kattintásvadász cikkek]</p>	Az összefoglalás megfelelő pontjánál használjuk a kivetített/kiosztott infografikát.

		<p>Téves információk]</p> <p>Milyen motivációk állhatnak az álhír mögött?</p> <p>Bevételszerzés (pénz) Politika Érzelmek Aktivizmus Poén</p>	<p>A diákok számára elérhetővé tesszük az infografikát.</p>
		<p>Házi feladat:</p> <p><i>Tesztelj egy álhírt a szüleid, fiatalabb testvéred, barátod, vagy épp nagyszüleid és mutasd meg nekik, hogy miről ismerhetnek fel egy álhírt.</i></p>	